

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 829

Warszawa, 30 października 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o Instytucie imienia Wincentego Witosa.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią poseł Bożenę Żelazowską.

(-) Władysław Bartoszewski; (-) Paweł Bejda; (-) Marek Biernacki; (-) Adam Dziędzic; (-) Henryk Kiepus; (-) Dariusz Klimczak; (-) Agnieszka Maria Kłopotek; (-) Władysław Kosiniak-Kamysz; (-) Stefan Krajewski; (-) Mirosław Maliszewski; (-) Urszula Nowogórska; (-) Mirosław Adam Orliński; (-) Urszula Paśławska; (-) Krzysztof Paszyk; (-) Michał Pyrzyk; (-) Ireneusz Raś; (-) Wiesław Różyński; (-) Jarosław Rzepa; (-) Tadeusz Samborski; (-) Marek Sawicki; (-) Czesław Siekierski; (-) Henryk Smolarz; (-) Zbigniew Sosnowski; (-) Magdalena Sroka; (-) Jacek Tomczak; (-) Stanisław Tomczyszyn; (-) Piotr Zgorzelski; (-) Zbigniew Ziejewski; (-) Jolanta Zięba-Gzik; (-) Bożena Żelazowska.

USTAWA
z dnia 2024 r.
o Instytucie imienia Wincentego Witosa

Rozdział I
Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa organizację i zadania Instytutu imienia Wincentego Witosa, zwanego dalej „Instytutem”.

Art. 2.

1. Instytut jest instytutem badawczym w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych.
2. Instytut ma osobowość prawną.
3. Siedzibą Instytutu jest miasto stołeczne Warszawa.
4. Nadzór nad Instytutem sprawuje minister właściwy do spraw rolnictwa, zwany dalej „ministrem”.

Art. 3.

1. Celem działalności Instytutu jest inicjowanie, podejmowanie i wspieranie działań mających na celu:
 - 1) ochronę, kultywowanie, szerzenie myśli narodowej i patriotycznej Wincentego Witosa;
 - 2) inicjowanie i podejmowanie działań mających na celu przybliżenie postaci Wincentego Witosa;
 - 3) upamiętnianie działań zmierzających do obrony niepodległości, budowania demokratycznego, niepodległego i niezależnego od wpływów zewnętrznych Państwa Polskiego;
 - 4) upamiętnienie żyjących, zmarłych lub zamordowanych, w okresie Sanacji, zbrodni sowieckich, zbrodni niemieckich, zbrodni z pobudek nacjonalistycznych lub innych

przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, demokracji i Państwu polskiemu w XX wieku;

- 5) prowadzenie badań w zakresie nauk historycznych oraz badań interdyscyplinarnych z wykorzystaniem narzędzi pokrewnych nauk humanistycznych i społecznych, a w szczególności badanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy na temat totalitaryzmów XX wieku;
- 6) gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie relacji ofiar i świadków zbrodni totalitarnych oraz popularyzowanie wiedzy na ten temat;
- 7) współpraca z placówkami oświatowo kulturalnymi, których patronem jest Wincenty Witos;
- 8) opieka nad miejscami pamięci związanymi z Wincentym Witosem.

2. Do zadań Instytutu należy, w szczególności:

- 1) tworzenie podstaw naukowych dla rozwoju wiedzy o historii i dziedzictwie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosa oraz ruchu ludowego;
- 2) upowszechnianie wiedzy o historii i dziedzictwie Polski;
- 3) prowadzenie badań nad historią i dziedzictwem Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej oraz ruchu ludowego;
- 4) inspirowanie, wspieranie i upowszechnianie zjawisk w nauce, kulturze i sztuce nawiązujących do dziedzictwa polskiej historii;
- 5) pozyskiwanie obiektów do kolekcji Muzeum Wincentego Witosa w Wierchosławicach;
- 6) opieka nad miejscami upamiętniania postaci Wincentego Witosa. Szkołami i placówkami kultury, które przybrały na patrona postać najwybitniejszego z chłopów polskich;
- 7) przywrócenie społeczeństwu miejsc pamięci;
- 8) organizowanie konkursów wiedzy o Wincentym Witosie i współpracownikach;
- 9) ustanowienie stypendiów dla wyróżniającej się młodzieży wywodzącej się ze środowiska wiejskiego;
- 10) prowadzenie działalności wydawniczej, dokumentacyjnej, informacyjnej i promocyjnej, dedykowanej bibliotece;
- 11) organizowanie wystaw stałych, czasowych oraz objazdowych;

- 12) prowadzenie działań związanych z cyfryzacją, digitalizacją i udostępnianiem materiałów dotyczących przedmiotu działania Instytutu.

Art. 4.

1. Instytut działa na podstawie ustawy i statutu.
2. Minister, w drodze zarządzenia, nadaje Instytutowi statut, w którym określa organizację wewnętrzną Instytutu, mając na względzie prawidłowe i sprawne wykonywanie zadań przez Instytut.

Rozdział II

Organy i organizacja Instytutu

Art. 5.

Organami Instytutu są:

- 1) Dyrektor Instytutu;
- 2) Rada Naukowa.

Art. 6.

1. Dyrektor Instytutu kieruje Instytutem i reprezentuje go na zewnątrz.
2. Dyrektora Instytutu powołuje i odwołuje minister.
3. Kandydata lub kandydatów na stanowisko Dyrektora Instytutu przedstawia Rada Naukowa w terminie 3 miesięcy od dnia powstania wakatu na tym stanowisku.
4. Kadencja Dyrektora Instytutu trwa 5 lat.
5. Powołanie, o którym mowa w ust. 2, stanowi nawiązanie stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502, z późn. zm.).
6. Do czasu powołania Dyrektora Instytutu, minister może powierzyć pełnienie obowiązków Dyrektora Instytutu wyznaczonej osobie.

Art. 7

1. Na stanowisko Dyrektora Instytutu może być powołana osoba, która:
 - 1) jest obywatelem polskim;
 - 2) korzysta z pełni praw publicznych;

- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) posiada wykształcenie wyższe;
- 5) wyróżnia się wiedzą z zakresu historii Polski i Narodu Polskiego;
- 6) cieszy się nieposzlakowaną opinią i daje rękojmię prawidłowego wykonywania powierzonych zadań;
- 7) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pracowała w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 1633 oraz z 2022 r. poz. 1459, 1512 i 2463), nie pełniła w nich służby ani nie współpracowała z tymi organami.

Art. 8.

Do zadań i obowiązków Dyrektora Instytutu należy:

- 1) kierowanie pracami Instytutu i reprezentowanie go na zewnątrz;
- 2) ustalanie planu działania Instytutu;
- 3) opracowywanie planu finansowego Instytutu;
- 4) opracowywanie rocznego sprawozdania z działalności Instytutu i przedstawianie go ministrowi;
- 5) sprawowanie zarządu nad mieniem Instytutu;
- 6) prowadzenie gospodarki finansowej Instytutu;
- 7) podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy.

Art. 9.

1. Zadania i kompetencje Rady Instytutu, czas trwania jej kadencji oraz kwalifikacje osób będących członkami Rady Instytutu, a także tryb powoływania Rady Instytutu określa statut Instytutu.
2. Rada Instytutu składa się z nie mniej niż trzech i nie więcej niż siedmiu członków.
3. Z tytułu działalności w Radzie nie przysługuje wynagrodzenie.

Rozdział III

Gospodarka Instytutu

Art. 10.

1. Przychodem Instytutu jest coroczna dotacja podmiotowa z budżetu państwa, przeznaczona na pokrycie bieżących kosztów realizacji zadań Instytutu, o których mowa w art. 3.
2. Przychodami Instytutu mogą być środki pochodzący z:
 - 1) funduszy Unii Europejskiej;
 - 2) programów badawczych;
 - 3) przychody ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego używania składników mienia będącego własnością Instytutu;
 - 4) przychody z innych tytułów.

Art. 11.

1. Podstawą gospodarki finansowej Instytutu jest roczny plan finansowy ustalany na okres roku obrotowego. Rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy.
2. Roczny plan finansowy ustala Dyrektor Instytutu.

Rozdział IV

Przepisy dostosowujące, przejściowe i końcowe

Art. 12.

Tworzy się Instytut Wincentego Witosa.

Art. 13.

1. Minister, wyposaży Instytut w nieruchomości niezbędne do rozpoczęcia jego działalności lub zapewni środki na pozyskanie takich nieruchomości. Państwowe jednostki budżetowe mogą, przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, nieodpłatnie przekazywać na potrzeby Instytutu mienie pozostające w ich władaniu.

Art. 14.

1. Minister przyzna Instytutowi w 2025 r. ze środków budżetu państwa ujętych w części budżetowej, której jest dysponentem, jednorazową dotację w wysokości 10 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe.

Art. 15.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Projektodawcy proponują powołanie Instytutu im. Wincentego Witosa. Instytut będzie dbał o pamięć tego wybitnego polityka oraz pielęgnował jego zjednoczeniową i patriotyczną myśl polityczną. Instytut ma na celu podkreślenie znaczenia Witosa dla historii Polski oraz dbanie o jego dziedzictwo.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że Wincenty Witos odegrał kluczową rolę w zjednoczeniu różnych grup społecznych i narodowych w trudnych czasach dla Polski, a jego wkład w budowanie niezależnego i silnego państwa jest nieoceniony. Powołanie Instytutu ma na celu nie tylko upamiętnienie jego osiągnięć, ale także inspirowanie przyszłych pokoleń do kontynuowania jego pracy na rzecz jedności i patriotyzmu.

Wincenty Witos w latach demokracji parlamentarnej II Rzeczypospolitej trzykrotnie piastował funkcję premiera Polski. Po raz pierwszy został powołany na urząd premiera 24 lipca 1920 r. Obejmował ster państwem w najbardziej krytycznym momencie na froncie wojny polsko - bolszewickiej, w obliczu groźby utraty dopiero co zdobytej niepodległości. Zakończenie wojny i ustalenie granic Polski było najważniejszym zadaniem Rządu Obrony Narodowej, kierowanego przez wójta z Wierchosławic. W okresie rządów Witosa uchwalona została w dniu 17 marca 1921 r. Konstytucja, zwana marcową, która zakończyła proces zmagających o kształt ustrojowy II Rzeczypospolitej. Zawarcie traktatu ryskiego z Rosją Radziecką, kończącego wojnę na wschodzie, przeprowadzenie plebiscytu na Śląsku i uchwalenie konstytucji, to najważniejsze osiągnięcia pierwszego gabinetu Witosa.

28 maja 1923 r. Witos ponownie stanął na czele rządu, tworząc koalicję parlamentarną z partiami prawicowymi. Po raz trzeci objął tekę premiera 10 V 1926 r. Przeciw temu rządowi, w trzecim dniu jego funkcjonowania, wystąpił zbrojnie marszałek Józef Piłsudski.

Wincenty Witos należy do najwybitniejszych polskich polityków II Rzeczypospolitej. W polityce i w życiu kierował się zawsze trzema zasadami. Na pierwszym miejscu stawiał niepodległy byt państwa polskiego, jako cel nadrzędny w działalności całego ruchu ludowego. Na drugim miejscu demokratyczny ustrój państwa, jako najbardziej sprawiedliwy i równy ustrój społeczny. Na trzecim miejscu znajdowały się sprawy chłopskie i obrona ludowych interesów. Dążył całe życie do tego, by chłop polski zajął mu należne miejsce w państwie polskim.

Popularyzowaniem pamięci o najwybitniejszym z chłopów Polskich zajmuje się aktualnie Muzeum W. Witosa w Wierchosławicach zainicjowane przez współpracowników,

którzy wraz z wnuczką Joanna Steindel doprowadzili do powstania placówki w latach 70 minionego wieku, Towarzystwo Przyjaciół Muzeum W. Witosa w Wierchosławicach.

Niekwestionowanymi są zasługi Wincentego Witosa w dzieło współtworzenia Polski niepodległej w latach poprzedzających oraz w roku 1918. Jego wkład w obronę Polski przed nawałnicą bolszewicką w roku 1920. W tym Jego wpływ na budowanie tożsamości klasy chłopskiej, unarodowienie tej większościowej w Polsce warstwy społecznej, czego wymiernym efektem była powszechna mobilizacja chłopów do obrony przed zagrożeniem, zdolność do zgromadzenia najświetniejszej kadry oficerskiej z armii trzech zaborców, z którymi tworzył zręby Niepodległej niewiele ponad rok wcześniej. Występuje jednoznaczna potrzeba popularyzacji postaci będącej wzorem niezłomności, wierności wartościom i idei, pracowitości dla młodego pokolenia Polaków. Witos stanowi wzór niezłomnego przywiązania i wierności Państwu polskiemu, wartości demokracji oraz podnoszenia roli społeczeństw lokalnych w kształtowaniu swoich i społeczeństwa warunków życia, wreszcie kształtowania postaw Polaków w duchu patriotyzmu, budowania własnego i państwa autorytetu.

Zakres podstawowych zadań, które miałyby realizować Instytut stanowią:

- Ochrona, kultywowanie, szerzenie myśli narodowej i patriotycznej Wincentego Witosa;
- Inicjowanie i podejmowanie działań mających na celu przybliżenie postaci Wincentego Witosa - męża stanu, którego ukształtowały trudne warunki jakie dotknęły klasę chłopską na przełomie XIX i XX wieku, który z determinacją kształtował i przywracał Polsce chłopów - warstwę społeczną najbardziej dotkniętą doświadczeniami zmaganiań klasowych, który nigdy nie sprzeniewierzył się interesowi Polski;
- Upamiętnianie Wincentego Witosa, który wykorzystał cały wypracowany przez lata autorytet, by w okresie zagrożenia dla Państwa polskiego zmobilizować chłopów, Polaków do rozlicznych działań, a przede wszystkim obrony niepodległości;
- Odzwierciedlenie postaci Wincentego Witosa na tle czasów, które współtworzył oraz na które mieli wpływ ukształtowani przez Witosa współpracownicy, którzy w różnych okresach Rzeczypospolitej stawali i oddawali ofiary za obronę wspólnych ideałów, budowania demokratycznego, niepodległego i niezależnego od wpływów zewnętrznych Państwa Polskiego;
- Upamiętnienie żyjących, zmarłych lub zamordowanych w okresie Sanacji, zbrodni sowieckich, zbrodni niemieckich, zbrodni z pobudek nacjonalistycznych lub innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, demokracji i Państwu polskiemu;

- Wskazanie Wincentego Witosy, jako społecznika *ogromadzającego* lokalne społeczności w organizacjach, których zadaniem było rozwiązywanie lokalnych i doraźnych problemów, tym samym wzmacnianie Państwa polskiego;
- Prowadzenie badań w zakresie nauk historycznych oraz badań interdyscyplinarnych z wykorzystaniem narzędzi pokrewnych nauk humanistycznych i społecznych, a w szczególności badanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy na temat totalitaryzmów XX wieku;
- Gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie relacji ofiar i świadków zbrodni totalitarnych oraz popularyzowanie wiedzy na ten temat;
- Współpraca z placówkami oświatowo kulturalnymi, których patronem jest Wincenty Witos;
- Opieka nad miejscami związanymi z działalnością Wincentego Witosy.

Projektodawcy wprowadzają szereg celów, które Instytut będzie zobowiązany realizować. Do najważniejszych należy:

- Tworzenie podstaw naukowych dla rozwoju wiedzy o historii i dziedzictwie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosy oraz ruchu ludowego;
- Upowszechnianie wiedzy o historii i dziedzictwie Polski;
- Prowadzenie badań nad historią i dziedzictwem Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej oraz ruchu ludowego;
- Inspirowanie, wspieranie i upowszechnianie zjawisk w nauce, kulturze i sztuce nawiązujących do dziedzictwa polskiej historii;
- Opieka nad miejscami upamiętniania postaci Wincentego Witosy. Szczególnej uwagi dotyczą szkoły i placówki kultury, które przybrały na patrona postać najwybitniejszego z chłopów polskich;
- Przywrócenie społeczeństwu miejsc pamięci, np. Obelisk w okolicach Grudziądza, zabezpieczenie licznych pamiątek, w tym szarf z wieńcy pogrzebowych z roku 1945 i z kolejnych Zaduszek Witosowych;
- Organizowanie konkursów wiedzy o Wincentym Witosie i współpracownikach;
- Ustanowienie stypendiów dla wyróżniającej się młodzieży wywodzącej się ze środowiska wiejskiego;

- Prowadzenie działalności wydawniczej, dokumentacyjnej, informacyjnej i promocyjnej, dedykowanej biblioteki;
- Organizowanie wystaw stałych, czasowych oraz objazdowych;
- Prowadzenie działań związanych z cyfryzacją, digitalizacją i udostępnianiem materiałów dotyczących przedmiotu działania Instytutu;

Według projektodawców istnieje potrzeba podjęcia bardziej systematycznych działań w zakresie edukacji historycznej oraz stworzenia instytucji, która zajmowałaby się badaniem zbrodni totalitarnych XX wieku oraz ochroną miejsc pamięci związanych z Wincentym Witosem. W ten sposób projektowana ustawa odpowiada na zapotrzebowanie na instytut zajmujący się zarówno badaniami naukowymi, jak i działalnością edukacyjną i promocyjną. Obecnie wiele inicjatyw dotyczących ochrony pamięci o Wincentym Witosie i ruchu ludowym jest rozproszonych i często pozbawionych odpowiedniego finansowania oraz zaplecza badawczego, co uniemożliwia skuteczną ochronę i promocję tego dziedzictwa.

W ocenie projektodawców Wincenty Witos stanowi wzór niezłomnego przywiązania i wierności Państwu polskiemu, wartości demokracji oraz podnoszenia roli społeczeństw lokalnych w kształtowaniu swoich i społeczeństwa warunków życia, wreszcie kształtowania postaw Polaków w duchu patriotyzmu, budowania własnego i państwa autorytetu. Tych względów należy uznać utworzenie Instytutu Wincentego Witosy, który poprzez swoją działalność wpłynie pozytywnie na kultywowanie wizji demokratycznego państwa prawnego.

Proponuje się aby organami Instytutu byli Dyrektor Instytutu oraz Rada Naukowa. Do zadań Dyrektora będzie należeć: kierowanie pracami Instytutu i reprezentowanie go na zewnątrz, ustalanie planu działania Instytutu, opracowywanie planu finansowego Instytutu, opracowywanie rocznego sprawozdania z działalności Instytutu i przedstawianie go ministrowi, sprawowanie zarządu nad mieniem Instytutu, prowadzenie gospodarki finansowej Instytutu oraz podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy. Dyrektor Instytutu będzie powoływany przez ministra właściwego do spraw rolnictwa na 5 letnią kadencję. Rada Naukowa będzie składać się z nie mniej niż trzech nie więcej niż siedmiu członków. Zadania i kompetencje Rady, czas trwania jej kadencji oraz kwalifikacje osób będących członkami Rady określi statut Instytutu nadany przez ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Projekt ustawy będzie miał pozytywne skutki społeczne, poprzez popularyzację postaw patriotycznych, upamiętniając dzieło wybitnego męża stanu. Dodatkowo należy zauważyć, iż działalność Instytutu wpłynie na szerzenie myśli narodowej i patriotycznej Wincentego Witosy.

Projekt ustawy nie wpływa na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt ustawy będzie miał neutralne skutki gospodarcze.

Projekt ustawy generuje jednorazową dotację w wysokości 10 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe. Ponadto wysokość kosztów dla budżetu państwa stanowi coroczna dotacja podmiotowa z budżetu państwa, przeznaczona na pokrycie bieżących kosztów realizacji zadań Instytutu.

Projekt nie wymaga wydania aktów wykonawczych.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR)

projektu ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

Ustawa o Instytucie imienia Wincentego Witosa

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

poseł Bożena Żelazowska

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

1. Zidentyfikowany problem:

Polska posiada bogate dziedzictwo historyczne związane z postaciami, które miały istotny wpływ na rozwój myśli patriotycznej i społeczno-politycznej, jednakże nie wszystkie te postaci i wydarzenia są odpowiednio promowane i upamiętniane. Postać Wincentego Witosa, znanego lidera ruchu ludowego oraz obrońcy niepodległości Polski, zasługuje na szczególne miejsce w historii i pamięci narodowej. Dotychczas brakowało dedykowanej instytucji, która kompleksowo zajmowałaby się badaniem oraz popularyzowaniem spuścizny Witosa, w tym dokumentowaniem oraz szerzeniem wiedzy o historii ruchu ludowego w Polsce.

Dodatkowo istnieje potrzeba podjęcia bardziej systematycznych działań w zakresie edukacji historycznej oraz stworzenia instytucji, która zajmowałaby się badaniem zbrodni totalitarnych XX wieku oraz ochroną miejsc pamięci związanych z Wincentym Witosem. W ten sposób projektowana ustawa odpowiada na zapotrzebowanie na instytut zajmujący się zarówno badaniami naukowymi, jak i działalnością edukacyjną i promocyjną. Obecnie wiele inicjatyw dotyczących ochrony pamięci o Wincentym Witosie i ruchu ludowym jest rozproszonych i często pozbawionych odpowiedniego finansowania oraz zaplecza badawczego, co uniemożliwia skuteczną ochronę i promocję tego dziedzictwa.

2. Proponowane rozwiązania:

Projekt ustawy o Instytucie Wincentego Witosa zakłada utworzenie Instytutu jako instytutu badawczego o osobowości prawnej, z siedzibą w Warszawie, nadzorowanego przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. Główne cele Instytutu obejmują popularyzację wiedzy

o Wincentym Witosie, prowadzenie badań historycznych oraz szerzenie świadomości o zbrodniach totalitarnych XX wieku. Kluczowe działania Instytutu będą obejmować:

- Ochronę, kultywowanie i szerzenie myśli patriotycznej związanej z działalnością Witosa, by zachować i promować wartości ruchu ludowego w Polsce;

- Prowadzenie interdyscyplinarnych badań historycznych, szczególnie dotyczących ruchów ludowych i totalitaryzmów XX wieku, co pozwoli zgłębiać zagadnienia związane z historią Polski

i jej społeczeństwem;

- Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa historycznego Polski poprzez organizację wystaw, konkursów edukacyjnych oraz stypendiów dla młodzieży, w szczególności tej pochodzącej ze środowisk wiejskich;

- Rozwijanie współpracy z regionalnymi placówkami kulturalnymi, jak muzea, biblioteki i domy kultury, w celu skuteczniejszego docierania do lokalnych społeczności z wiedzą o historii Witosa i ruchu ludowego;

- Inicjowanie współpracy międzynarodowej z instytucjami badawczymi i kulturalnymi zajmującymi się historią ruchów ludowych i systemów politycznych XX wieku, co pozwoli na wymianę wiedzy oraz realizację wspólnych projektów badawczych i edukacyjnych;

- Digitalizacja i udostępnianie zasobów archiwalnych związanych z badaniami Instytutu, aby umożliwić szeroki dostęp do dokumentów i materiałów historycznych w celu edukacyjnym i badawczym.

Projekt zakłada finansowanie Instytutu z budżetu państwa, funduszy unijnych oraz przychodów własnych, co zapewni stabilność finansową i umożliwi realizację zadań statutowych w zakresie edukacji, ochrony dziedzictwa oraz badań historycznych.

3. Skutki braku zmian:

Pozostawienie obecnych przepisów bez zmian może skutkować dalszym niedofinansowaniem działań edukacyjnych i badawczych związanych z postacią Wincentego Witosa i historią ruchu ludowego. Brak dedykowanej instytucji oznaczałby także, że wiele miejsc pamięci i archiwów historycznych pozostanie niedostatecznie chronionych lub dostępnych dla społeczeństwa. W dłuższej perspektywie brak tego rodzaju instytucji może prowadzić do zanikania wiedzy o istotnych aspektach polskiej historii oraz wpływać negatywnie na edukację młodzieży w zakresie historii i patriotyzmu. Dodatkowo, brak dedykowanej instytucji może prowadzić do utraty potencjalnych funduszy unijnych i międzynarodowych, które wspierają projekty

badawcze i edukacyjne, co w perspektywie długoterminowej osłabi działania na rzecz ochrony i promocji polskiego dziedzictwa historycznego.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

☒ Tak

☐ Nie

1. Utworzenie instytutu jako jednostki podlegającej instytucji naukowej lub kulturalnej (np. pod patronatem muzeum lub uniwersytetu. Zamiast tworzenia odrębnego instytutu, utworzenie jednostki dedykowanej badaniom nad Wincentym Witosem jako części istniejącej instytucji, np. muzeum historycznego lub instytutu naukowego. Rozwiązanie to ograniczałoby autonomię organizacyjną i finansową instytutu oraz mogłoby prowadzić do rozproszenia zadań, co utrudniłoby realizację głównej misji – promocji wiedzy o Witosie i ruchu ludowego. Brak niezależności mógłby również zmniejszyć prestiż instytutu.

2. Utworzenie jednostki edukacyjno-badawczej w ramach Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Instytut działałby jako specjalna jednostka badawcza w strukturach Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, co redukowałoby potrzebę tworzenia nowej osobowości prawnej. Takie rozwiązanie zwiększyłoby zależność instytutu od polityki ministerstwa, co mogłoby ograniczyć jego autonomię i możliwość realizacji własnych projektów. Brak pełnej niezależności osłabiłby także zdolność do pozyskiwania funduszy zewnętrznych.

3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz lokalnymi placówkami kulturalnymi. System dotacji i partnerstw z organizacjami pozarządowymi, muzeami i placówkami edukacyjnymi zamiast tworzenia nowej instytucji. Chociaż rozwiązanie to mogłoby zmniejszyć koszty, brak centralnej instytucji prowadzącej badania i działania edukacyjne ograniczyłby skuteczność i spójność działań, a także utrudniłby ich koordynację na poziomie krajowym.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

Dotychczas przepisy prawne nie przewidywały istnienia instytucji dedykowanej w pełni badaniom nad postacią Wincentego Witosa i upowszechnianiu jego dziedzictwa. Brakowało osobnej jednostki o pełnych kompetencjach badawczych, edukacyjnych oraz kulturalnych, która mogłaby efektywnie zajmować się promowaniem wiedzy o Witosie i ochroną dziedzictwa ruchu ludowego w Polsce. Projektowana ustawa wprowadza Instytut Wincentego Witosa jako

odrębny instytut badawczy z osobowością prawną, podlegający nadzorowi ministra właściwego do spraw rolnictwa, i określa jego strukturę oraz zadania.

Utworzenie nowej instytucji z osobowością prawną - Instytut Wincentego Witosa będzie działał jako niezależna instytucja badawcza, co oznacza nadanie mu odrębnej osobowości prawnej. Zapewni to autonomię w realizacji misji i zadań ustawowych. Instytut, jako jednostka pod nadzorem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, będzie miał pełną zdolność do działania w obszarach badań naukowych, ochrony pamięci narodowej oraz edukacji, przy jednoczesnym zachowaniu odpowiedzialności wobec organu nadzoru.

Nowe przepisy regulujące strukturę organizacyjną i zarządzanie - Projekt ustawy określa organy Instytutu, w tym Dyrektora oraz Radę Naukową, których zadaniem będzie zapewnienie ciągłości zarządzania oraz nadzoru naukowego. Wprowadzenie tych przepisów przyczyni się do utworzenia spójnej struktury administracyjnej oraz naukowej, która umożliwi efektywną realizację celów Instytutu.

a) Ocena spójności projektowanych rozwiązań z dotychczasowymi regulacjami

Spójność systemowa - Projekt ustawy jest spójny z istniejącymi przepisami regulującymi instytuty badawcze w Polsce, określonymi w ustawie z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych. Ustawa precyzuje status prawny, nadzór oraz sposób finansowania Instytutu Wincentego Witosa, co jest zgodne z systemowymi zasadami regulacji instytutów badawczych. Wprowadzane rozwiązania uwzględniają także obowiązujące zasady nadzoru i struktury wewnętrznej instytutów badawczych.

Spójność terminologiczna - Terminologia użyta w projekcie ustawy jest zgodna z przepisami o instytutach badawczych, co zapewnia koherencję terminologiczną z ustawodawstwem krajowym. Terminy odnoszące się do działalności badawczej, upamiętniania oraz ochrony dziedzictwa są precyzyjnie zdefiniowane i korespondują z innymi ustawami dotyczącymi instytutów badawczych oraz dziedzictwa narodowego.

b) Ocena zgodności projektowanych rozwiązań z Konstytucją RP

Zgodność z zasadą ochrony wolności i praw - Projekt ustawy jest zgodny z Konstytucją RP, w tym z zasadą ochrony wolności i praw jednostki. Działalność Instytutu opiera się na zasadach edukacji, ochrony pamięci narodowej oraz wspierania badań naukowych, co pozostaje w zgodzie z prawem do dostępu do kultury oraz prawa do edukacji, gwarantowanych przez Konstytucję. Projektowane przepisy nie ograniczają żadnych wolności i praw konstytucyjnych,

a ich celem jest realizacja zadań w interesie publicznym, takich jak edukacja i ochrona dziedzictwa.

Zasada równości - Ustawa nie wprowadza żadnych dyskryminacyjnych kryteriów dostępu do zasobów i usług Instytutu. Przewiduje działalność edukacyjną oraz stypendia dla młodzieży wywodzącej się ze środowisk wiejskich, co odpowiada konstytucyjnej zasadzie równości i jest zgodne z zasadą solidarności społecznej.

c) Ocena zgodności z prawem międzynarodowym i prawem UE

Prawo międzynarodowe - Projektowana ustawa jest zgodna z konwencjami międzynarodowymi dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego i pamięci historycznej, w szczególności Konwencją UNESCO w sprawie ochrony dziedzictwa niematerialnego. Ustawa wspiera działania zgodne z zasadami międzynarodowej ochrony pamięci historycznej i edukacji określone w Europejskiej Konwencji Kultury Rady Europy oraz wpisuje się w cele UE dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego.

Prawo UE - Ustawa jest zgodna z prawem Unii Europejskiej. Projektowane regulacje nie wprowadzają przepisów technicznych ani nie mają bezpośredniego wpływu na świadczenie usług transgranicznych w UE, przez co nie wymagają notyfikacji Komisji Europejskiej. Działania Instytutu będą realizowane głównie na terenie Polski i koncentrują się na edukacji oraz badaniach historycznych, które są zgodne z zasadą proporcjonalności i nie naruszają zasad swobody świadczenia usług wewnętrznych UE.

d) Uzasadnienie terminu wejścia w życie ustawy oraz rozwiązań przejściowych i dostosowujących

Proponowany termin wejścia w życie - Projekt ustawy przewiduje wejście w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia. Termin ten zapewnia niezbędny czas na przygotowanie działań związanych z utworzeniem Instytutu oraz opracowanie statutowych ram organizacyjnych i operacyjnych.

Rozwiązania przejściowe i dostosowujące - Ustawa przewiduje jednorazową dotację w wysokości 10 milionów złotych na wyposażenie i przygotowanie Instytutu do działalności operacyjnej. Przewiduje również, że państwowe jednostki budżetowe będą mogły przez okres 12 miesięcy nieodpłatnie przekazywać na potrzeby Instytutu niezbędne mienie. Okres ten pozwala na dostosowanie infrastruktury i zasobów do pełnej operacyjności Instytutu oraz zapewnienie zasobów kadrowych.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

Projekt ustawy o utworzeniu Instytutu Wincentego Witosa ma na celu podniesienie świadomości historycznej i patriotycznej poprzez działalność edukacyjną, badawczą oraz ochronę dziedzictwa narodowego. Instytut będzie odgrywał istotną rolę w szerzeniu wiedzy o historii Polski, ze szczególnym uwzględnieniem myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosa oraz ruchu ludowego, który miał znaczący wpływ na budowanie demokratycznych podstaw państwa polskiego.

Działalność Instytutu obejmie między innymi organizację wystaw, konkursów edukacyjnych oraz wydarzeń kulturalnych, co może wzmocnić tożsamość narodową i poczucie wspólnoty, zwłaszcza wśród młodzieży. Poprzez prowadzenie interdyscyplinarnych badań, gromadzenie świadectw historycznych oraz digitalizację archiwów, Instytut ułatwi dostęp do istotnych zasobów archiwalnych i miejsc pamięci. Będzie to stanowić korzyść nie tylko dla instytucji edukacyjnych, które zyskają nowe narzędzia dydaktyczne, lecz także dla szerokiego kręgu odbiorców, w tym lokalnych społeczności, organizacji pozarządowych i osób prywatnych, które kultywują polskie dziedzictwo historyczne.

Dzięki tym działaniom Instytut przyczyni się do zachowania i popularyzacji polskiego dziedzictwa historycznego, co jest kluczowe dla budowania spójności społecznej i przekazywania wiedzy o istotnych postaciach i wydarzeniach naszej historii przyszłym pokoleniom.

a) Podmioty, na które oddziałuje projekt:

1. Młodzież i studenci, zwłaszcza pochodzący z obszarów wiejskich – Projekt ustawy przewiduje wsparcie młodzieży, szczególnie poprzez stypendia dla osób ze środowisk wiejskich, co ma na celu zwiększenie ich szans edukacyjnych.
2. Rodziny, osoby i instytucje kultywujące polskie dziedzictwo historyczne – Projekt skierowany jest do rodzin i osób, które wspierają działania edukacyjne w zakresie polskiego dziedzictwa kulturowego, szczególnie w kontekście historii Wincentego Witosa i ruchu ludowego.
3. Szkoły, uczelnie i placówki edukacyjne – Instytut współpracować będzie z placówkami oświatowymi oraz prowadzić działania edukacyjne związane z historią ruchu ludowego, co może wpłynąć na programy nauczania.
4. Organizacje pozarządowe – W szczególności instytucje i stowarzyszenia historyczne oraz kulturalne zajmujące się ochroną pamięci narodowej, które mogą zyskać możliwość współpracy przy organizacji wydarzeń, badań, czy wystaw.

5. Społeczności lokalne związane z miejscami pamięci historycznej i muzeami – Projekt zakłada opiekę nad miejscami pamięci oraz inicjowanie współpracy z lokalnymi placówkami kulturalnymi i edukacyjnymi.

b) Liczebność wskazanych podmiotów:

1. Młodzież i studenci - Szacuje się, że potencjalnym beneficjentami stypendiów mogą być dziesiątki tysięcy młodych osób wywodzących się z obszarów wiejskich. W 2022 roku liczba uczniów szkół średnich na terenach wiejskich wynosiła około 600 tys., z czego program mógłby dotyczyć 1-2% z nich, czyli od 6 do 12 tys. osób.

2. Rodziny i osoby wspierające dziedzictwo historyczne - Liczba osób zainteresowanych ochroną dziedzictwa narodowego w Polsce jest trudna do precyzyjnego oszacowania, jednak dotyczy ona szerokiej grupy społecznej, potencjalnie setek tysięcy osób (w szczególności osób zaangażowanych w działania lokalne i patriotyczne).

3. Szkoły, uczelnie i placówki edukacyjne - W Polsce funkcjonuje około 23 tys. szkół oraz ponad 360 uczelni wyższych, z których część może aktywnie korzystać z zasobów edukacyjnych oferowanych przez Instytut.

4. Organizacje pozarządowe - W Polsce działa około 9 tys. organizacji pozarządowych, których misją jest związana z edukacją, kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego, co oznacza znaczną liczbę potencjalnych partnerów Instytutu.

5. Społeczności lokalne - Wokół muzeów i miejsc pamięci skupionych na Wincentym Witosie i ruchu ludowym istnieje szeroka liczba osób i rodzin, głównie z regionów historycznie związanych z tymi tematami, jak np. Wierchosławice.

c) Wpływ projektu na wskazane podmioty (ujęcie niemierzalne):

1. Młodzież i studenci: Dzięki stypendiom oraz szerokiej ofercie edukacyjnej Instytutu, młodzież wiejska zyskuje większy dostęp do edukacji i możliwości rozwijania swojej wiedzy historycznej. Takie wsparcie może zmniejszyć barierę finansową i edukacyjną, wpływając na poprawę szans edukacyjnych.

2. Rodziny i osoby kultywujące dziedzictwo historyczne: Projekt przyczynia się do wzrostu świadomości narodowej oraz kultywowania patriotyzmu, co może pozytywnie wpływać na więzi społeczne oraz tożsamość narodową.

3. Szkoły i placówki edukacyjne: Instytut dostarcza nowych materiałów i programów edukacyjnych, które mogą być wykorzystywane przez nauczycieli, poszerzając możliwości kształcenia historycznego.

4. Organizacje pozarządowe: Zwiększona współpraca z Instytutem może wzmacniać działania lokalnych stowarzyszeń i instytucji edukacyjnych, pomagając im realizować cele związane z upowszechnianiem historii.

5. Społeczności lokalne: Projekt wspiera ochronę i promocję miejsc pamięci narodowej, co może wpłynąć na wzrost zainteresowania historycznymi miejscami w lokalnych społecznościach, a także przyczynić się do ich rozwoju kulturalnego i turystycznego.

d) Skutki pozytywne (korzyści) i skutki negatywne (koszty):

1. Pozytywne skutki (korzyści):

- Edukacja i wsparcie dla młodzieży - W pierwszym roku przewiduje się przeznaczenie na stypendia kwoty 2 milionów złotych, co pozwoli na wsparcie setek młodych osób wywodzących się ze środowisk wiejskich. W kolejnych latach ta kwota może wzrosnąć wraz z liczebnością beneficjentów.

- Wsparcie społeczności lokalnych - Ochrona i promocja miejsc pamięci może przyczynić się do wzrostu turystyki w miejscach związanych z Witosem, co wzmocni lokalne gospodarki.

- Zwiększenie zasobów edukacyjnych - Koszt digitalizacji i udostępniania materiałów historycznych przewidziany na około 3 mln zł w pierwszym roku może zapewnić lepszy dostęp do edukacji historycznej i wsparcia w edukacji dla placówek oświatowych w całym kraju.

2. Negatywne skutki (koszty):

- Koszty organizacyjne - Utworzenie i wyposażenie Instytutu będzie wymagało początkowej inwestycji około 10 mln złotych oraz rocznego finansowania z budżetu państwa na pokrycie bieżących kosztów działalności. Koszt ten obejmuje koszty administracyjne, kadrowe oraz operacyjne, związane z prowadzeniem działalności badawczej i edukacyjnej.

- Potencjalne trudności we wdrażaniu współpracy z innymi instytucjami - W początkowej fazie funkcjonowania mogą pojawić się trudności organizacyjne związane z nawiązaniem współpracy z placówkami edukacyjnymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Źródła danych, metodyka i założenia

Źródła danych - Szacowania opierają się na danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) dotyczących liczby uczniów, liczby szkół i placówek edukacyjnych, oraz liczby organizacji pozarządowych działających w obszarze edukacji i kultury. Dane dotyczące kosztów działalności instytucji naukowych i kulturalnych pochodzą z raportów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz GUS.

Metodyka - Analiza opiera się na przyjętych kosztach funkcjonowania porównywalnych instytucji oraz liczebności beneficjentów, którzy mogą skorzystać z działalności Instytutu. Koszty digitalizacji, promocji oraz wsparcia społeczności lokalnych przyjęto na podstawie dotychczasowych projektów realizowanych przez instytuty badawcze i kulturalne w Polsce. Założenia - Przyjęto, że Instytut zacznie działać w pełnym zakresie od roku 2025, a jego działalność będzie stopniowo rozszerzana w miarę wzrostu budżetu i liczby współpracujących placówek.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Projekt ustawy o Instytucie Wincentego Witosa zakłada stworzenie instytucji, która oprócz celów edukacyjnych i badawczych, będzie również generować wpływ na lokalną gospodarkę, szczególnie poprzez rozwój sektora kultury i turystyki oraz wsparcie edukacyjne dla młodzieży z obszarów wiejskich. Organizowane przez Instytut wydarzenia kulturalne, badania oraz programy stypendialne mogą przyczynić się do wzrostu zainteresowania turystyką historyczną, a także zapewnić możliwości rozwoju zawodowego i społecznego młodzieży.

Ponadto, działalność Instytutu w zakresie współpracy z lokalnymi dostawcami i firmami organizującymi wydarzenia kulturalne oraz projekty edukacyjne stwarza potencjał dla mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), działających w sektorze usług związanych z kulturą, edukacją oraz turystyką.

a) Podmioty, na które wpływa projekt:

1. Przedsiębiorcy z sektora kultury i turystyki, w tym organizatorzy wydarzeń, dostawcy usług gastronomicznych i transportowych.
2. Mikroprzedsiębiorcy, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) – zwłaszcza te oferujące usługi związane z turystyką, edukacją oraz organizacją wydarzeń.
3. Młodzież i studenci z terenów wiejskich – Instytut przyzna im wsparcie finansowe i edukacyjne, wpływając na rozwój kompetencji i mobilności zawodowej tej grupy.
4. Społeczności lokalne związane z miejscami pamięci historycznej – Projekt zakłada zwiększenie liczby odwiedzających i poprawę infrastruktury wokół miejsc związanych z Wincentym Witosem.

b) Liczebność wskazanych podmiotów:

1. Przedsiębiorcy z sektora kultury i turystyki - W Polsce działa około 100 tys. firm w sektorze kultury i turystyki, a projekt może pozytywnie wpłynąć na ich działalność, szczególnie na lokalnym poziomie.
2. Mikroprzedsiębiorcy, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) - Z około 2,2 miliona MŚP w Polsce, liczbę przedsiębiorstw mogących potencjalnie korzystać ze współpracy z Instytutem można oszacować na kilka tysięcy, w szczególności w sektorze usług związanych z edukacją, kulturą i turystyką.
3. Młodzież z terenów wiejskich - W Polsce jest około 600 tys. uczniów szkół średnich na terenach wiejskich, a zatem znacząca liczba z nich mogłaby skorzystać ze stypendiów i programów edukacyjnych.
4. Społeczności lokalne związane z miejscami pamięci historycznej - Bezpośrednio projekt wpłynie na kilkadziesiąt miejsc związanych z historią Witosa i ruchem ludowym, przyciągając mieszkańców regionu oraz odwiedzających.

c) Wpływ projektu na wskazane podmioty:

1. Przedsiębiorcy z sektora kultury i turystyki - Organizowanie wydarzeń i wystaw przez Instytut zwiększy liczbę turystów odwiedzających miejsca pamięci historycznej, co przełoży się na wyższy popyt na usługi turystyczne i gastronomiczne, zwłaszcza w regionach wiejskich i miejscach historycznych.
2. Mikroprzedsiębiorcy i MŚP - Instytut nawiąże współpracę z lokalnymi dostawcami, co pomoże w rozwinięciu działalności małych firm z branży kulturalnej i edukacyjnej oraz wpłynie na wzrost liczby zleceń dla MŚP. Korzystanie z lokalnych usług przy organizacji wystaw czy publikacji materiałów edukacyjnych przyczyni się do wzrostu dochodów tych przedsiębiorstw.
3. Młodzież z terenów wiejskich - Ustanowienie stypendiów i programów edukacyjnych pomoże wyrównać szanse edukacyjne dla młodzieży wiejskiej, zwiększając ich mobilność zawodową i społeczną, co może pozytywnie wpłynąć na jakość życia i poziom zatrudnienia w tej grupie.
4. Społeczności lokalne - Promowanie miejsc pamięci i dziedzictwa związanego z Witosem może przyciągnąć większą liczbę turystów i pozytywnie wpłynąć na lokalną gospodarkę. Społeczności zyskają większe dochody z turystyki, a także poprawią infrastrukturę wokół miejsc historycznych.

d) Skutki pozytywne (korzyści) i skutki negatywne (koszty):

1. Skutki pozytywne (korzyści):

- Wzrost dochodów z turystyki historycznej - Wzrost liczby odwiedzających miejsca pamięci historycznej może przełożyć się na wzrost dochodów dla lokalnych przedsiębiorców o około 2-5 mln zł rocznie, w zależności od liczby organizowanych wydarzeń i wystaw.
- Korzyści dla sektora MŚP - Wartość zamówień dla lokalnych MŚP w zakresie organizacji wydarzeń, usług drukarskich i wydawniczych, szacowana na około 1,5-2 mln zł rocznie, będzie stanowiła istotne wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców.
- Wzrost szans edukacyjnych dla młodzieży wiejskiej - Przewiduje się przeznaczenie około 2 mln zł na stypendia roczne, co umożliwi wsparcie edukacyjne dla setek studentów i uczniów.

2. Skutki negatywne (koszty):

- Koszty administracyjne - Prowadzenie działań edukacyjnych i organizacyjnych w pierwszym roku funkcjonowania Instytutu może wygenerować koszt administracyjny szacowany na 3-4 mln zł rocznie, co będzie obejmować wynagrodzenia, utrzymanie obiektów oraz koszty operacyjne.
- Koszty początkowe związane z infrastrukturą - Dotacja w wysokości 10 mln zł na pierwsze wyposażenie i adaptację nieruchomości będzie stanowić jednorazowy koszt związany z rozpoczęciem działalności Instytutu.

Źródła danych, metodyka i założenia

Źródła danych - Analiza oparta jest na danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) dotyczących liczby przedsiębiorstw w Polsce oraz liczby uczniów i studentów na terenach wiejskich. Dane dotyczące dochodów z turystyki i wydatków na stypendia pochodzą z raportów Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz GUS.

Metodyka - Szacunkowe kwoty wynikają z przyjętych kosztów organizacji wydarzeń kulturalnych oraz danych dotyczących średnich dochodów z turystyki na terenie miejsc pamięci historycznej.

Założenia - Przyjęto, że Instytut zacznie pełnoprawnie funkcjonować w 2025 roku, a liczba odwiedzających oraz skala współpracy z MŚP wzrosną stopniowo wraz z rozwojem działalności i promowaniem miejsc historycznych związanych z Wincentym Witosem.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Projekt ustawy o utworzeniu Instytutu Wincentego Witosa przewiduje finansowanie jego działalności głównie z budżetu państwa oraz dodatkowych źródeł zewnętrznych. W pierwszym roku funkcjonowania, w 2025 roku, Instytut otrzyma jednorazową dotację startową w wysokości 10 milionów złotych, która pokryje koszty związane z wyposażeniem i rozpoczęciem działalności. Dodatkowo Instytut będzie otrzymywał stałe wsparcie finansowe z budżetu państwa na realizację działań badawczo-edukacyjnych.

Istnieje także możliwość pozyskiwania środków z funduszy unijnych, programów badawczych oraz przychodów ze sprzedaży i odpłatnego używania składników mienia, co może stanowić uzupełniające źródło finansowania. Taka konstrukcja finansowa ma na celu stabilne funkcjonowanie Instytutu przy minimalnym długoterminowym obciążeniu dla budżetu państwa.

a) Podmioty, na które wpływa projekt:

1. Budżet państwa – Projekt wymaga wsparcia finansowego na poziomie centralnym, głównie w postaci jednorazowej dotacji na uruchomienie Instytutu oraz corocznego finansowania jego działalności operacyjnej.
2. Państwowe jednostki budżetowe – Ustawa zakłada, że państwowe jednostki budżetowe będą mogły przez pierwsze 12 miesięcy nieodpłatnie przekazywać mienie Instytutowi, co stanowi dodatkowe wsparcie dla nowo powstałej instytucji.
3. Fundusze unijne i programy badawcze – Instytut będzie miał możliwość aplikowania o środki z funduszy unijnych oraz programów badawczych, co wpływa na potencjalne dochody zewnętrzne wspierające finansowanie Instytutu.

b) Liczebność grupy wskazanych podmiotów:

1. Budżet państwa – Projekt bezpośrednio oddziałuje na budżet centralny, zwłaszcza w zakresie przydzielania dotacji dla Instytutu oraz dodatkowych środków finansowych na realizację jego zadań statutowych.
2. Państwowe jednostki budżetowe – Liczba jednostek budżetowych, które mogą przekazać mienie na rzecz Instytutu, to setki jednostek dysponujących zasobami, które mogą przyczynić się do efektywnego uruchomienia Instytutu.
3. Fundusze unijne i programy badawcze – Choć liczba programów, z których Instytut mógłby pozyskiwać środki, jest zmienna, Instytut będzie miał możliwość ubiegania się o granty i wsparcie z wielu źródeł unijnych dostępnych dla instytutów badawczych.

c) Wpływ projektu na wskazane podmioty:

1. Budżet państwa - Instytut Wincentego Witosa będzie corocznie otrzymywał finansowanie z budżetu państwa na pokrycie bieżących kosztów swojej działalności. Inwestycja w Instytut może przynieść długoterminowe korzyści edukacyjne i społeczne, które są istotne z punktu widzenia celów publicznych, zwłaszcza w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego i edukacji patriotycznej.
2. Państwowe jednostki budżetowe - Przez pierwsze 12 miesięcy od powstania Instytutu państwowe jednostki budżetowe mogą przekazywać nieodpłatnie swoje mienie, co może przyczynić się do zmniejszenia wydatków potrzebnych na zakup niezbędnych środków trwałych. Jest to efektywne rozwiązanie, które ogranicza początkowe wydatki Instytutu na wyposażenie.
3. Fundusze unijne i programy badawcze - Dostępność funduszy unijnych oraz grantów na badania historyczne i edukacyjne stworzy Instytutowi możliwości finansowania projektów dodatkowych bez konieczności dalszego obciążania budżetu państwowego.

d) Wpływ kwotowy na dochody i wydatki podmiotów:

1. Jednorazowa dotacja na rozpoczęcie działalności. W pierwszym roku (2025) Instytut otrzyma jednorazową dotację w wysokości 10 mln zł na pokrycie kosztów początkowych, w tym adaptacji nieruchomości i wyposażenia.
2. Stałe finansowanie z budżetu państwa. Przewiduje się roczne wydatki operacyjne na działalność Instytutu na poziomie 4-5 mln zł. Kwota ta obejmuje wydatki na badania, edukację, wynagrodzenia kadry oraz utrzymanie infrastruktury. W dłuższym okresie finansowanie to będzie wspierało realizację zadań statutowych Instytutu i może być dostosowane w zależności od skali jego działalności.
3. Środki z funduszy unijnych i programów badawczych. Instytut planuje pozyskiwanie dodatkowych funduszy z programów badawczych i środków unijnych na poziomie 1-2 mln zł rocznie. Środki te mogą pokrywać część wydatków związanych z projektami badawczymi oraz działaniami edukacyjnymi, co zmniejsza konieczność pełnego finansowania z budżetu państwa.
4. Korzyści z przychodów własnych. Instytut przewiduje pozyskiwanie środków z własnej działalności, takich jak sprzedaż wydawnictw czy odpłatne udostępnianie składników mienia. Wpływy te mogą wynosić 0,5-1 mln zł rocznie i będą reinwestowane w działalność Instytutu.

Źródła danych, metodyka i założenia przyjęte do obliczeń

Źródła danych - Szacunkowe dane finansowe opierają się na analizach kosztów operacyjnych i administracyjnych podobnych instytucji badawczych oraz na raportach budżetowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Kwoty dotyczące dotacji początkowej i corocznych wydatków są zgodne z wytycznymi określonymi w projekcie ustawy.

Metodyka - Obliczenia oparto na prognozach budżetowych dla instytucji badawczych oraz na średnich kosztach prowadzenia instytucji o charakterze edukacyjnym i badawczym. Kwoty na fundusze unijne oszacowano na podstawie dostępnych grantów dla instytucji kultury i nauki.

Założenia - Przyjęto, że Instytut rozpocznie działalność pełnoprawnie w roku 2025, a zapotrzebowanie na środki operacyjne wzrośnie w miarę rozwoju działalności. Prognozowane wsparcie zewnętrzne i przychody własne stanowią dodatek do podstawowego finansowania z budżetu państwa.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy o Instytucie Wincentego Witosa przewiduje finansowanie działalności Instytutu ze środków budżetu państwa oraz dodatkowych źródeł zewnętrznych. Wpływ na budżet państwa obejmuje jednorazową dotację na uruchomienie Instytutu oraz coroczne wsparcie na realizację jego zadań. Ustawa nie przewiduje natomiast obciążeń dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

a) Czy konieczne jest pozyskanie dodatkowych środków na sfinansowanie skutków finansowych projektu?

Tak, konieczne jest pozyskanie dodatkowych środków z budżetu państwa na sfinansowanie działalności Instytutu. W roku wejścia w życie ustawy (2025) przewidziana jest jednorazowa dotacja w wysokości 10 milionów złotych na wyposażenie i uruchomienie Instytutu. Dodatkowo, w kolejnych latach działalność Instytutu będzie finansowana z budżetu państwa poprzez coroczne dotacje podmiotowe w wysokości szacowanej na 4-5 milionów złotych.

b) Źródła pozyskania tych dodatkowych środków

Budżet państwa - Głównym źródłem finansowania będą środki przydzielone z budżetu państwa na realizację misji Instytutu, który spełnia funkcje publiczne w obszarze edukacji historycznej i ochrony dziedzictwa narodowego. Fundusze będą przydzielane w ramach budżetu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które będzie nadzorować działalność Instytutu.

Dodatkowe źródła finansowania - Instytut będzie także poszukiwał uzupełniających źródeł finansowania z funduszy unijnych, programów badawczych oraz przychodów z działalności własnej, takich jak sprzedaż wydawnictw czy odpłatne udostępnianie zasobów archiwalnych. Te środki mogą zmniejszyć długoterminowe obciążenie budżetu państwa.

Źródła danych, metodyka i założenia przyjęte do obliczeń

Źródła danych - Szacowane kwoty dotacji początkowej i rocznego finansowania oparte są na analizie kosztów instytutów badawczych i placówek kultury w Polsce, przy wsparciu danych z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz danych budżetowych dostępnych w raportach GUS.

Metodyka - Obliczenia dotyczące rocznych wydatków operacyjnych Instytutu uwzględniają koszty utrzymania infrastruktury, wynagrodzenia pracowników oraz koszty programów badawczych

i edukacyjnych. Jednorazowa dotacja w wysokości 10 milionów złotych została oszacowana na podstawie przeciętnych kosztów związanych z tworzeniem nowej instytucji naukowo-edukacyjnej.

Założenia - Przyjęto, że Instytut rozpocznie działalność w pełnym zakresie od roku 2025, a w kolejnych latach jego działalność będzie stabilnie finansowana, co pozwoli na rozwój projektów edukacyjnych i badawczych przy minimalnym obciążeniu budżetowym w długim okresie.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

☒ Nie

Tak, ponieważ:

☐ określa plan przyznania lub zmiany pomocy państwa (art. 108 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej);

☐ zawiera przepisy techniczne (dyrektywa (UE) 1535/2015);

☐ dotyczy dziedziny podlegającej kompetencji Europejskiego Banku Centralnego (art. 127 ust. 4 tiret drugie TfUE);

☐ ma zastosowanie do usług świadczonych przez usługodawców (dyrektywa 2006/123/WE);

☐ dotyczy innych niż wymienione wyżej dziedzin objętych procedurą notyfikacyjną.

Projekt ustawy ma charakter wewnętrzny, koncentruje się na krajowym systemie ochrony dziedzictwa narodowego oraz edukacji historycznej i nie obejmuje przepisów, które mogłyby wymagać weryfikacji zgodności z zasadami UE w zakresie proporcjonalności, niedyskryminacji i zasad rynku wewnętrznego.

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

☒ Nie

☐ Tak

Projekt ustawy o Instytucie Wincentego Witosa nie dotyczy zasad podejmowania, wykonywania ani zakończenia działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców. Jego przepisy koncentrują się na utworzeniu instytucji o charakterze edukacyjnym i badawczym, której działalność ma na celu ochronę dziedzictwa narodowego oraz rozwijanie edukacji historycznej i patriotycznej. Ustawa nie reguluje ani nie wpływa na działania przedsiębiorców, w tym mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorstw, w zakresie podejmowania lub prowadzenia działalności gospodarczej.

Projektowana regulacja dotyczy wyłącznie działalności publicznej i edukacyjnej Instytutu, a jej wpływ gospodarczy ogranicza się do współpracy z wybranymi podmiotami sektora prywatnego (np. organizatorami wydarzeń kulturalnych, drukarniami). Jednakże współpraca ta nie ma charakteru regulacyjnego w rozumieniu Prawa przedsiębiorców i nie nakłada obowiązków związanych z zakładaniem, wykonywaniem lub likwidacją działalności gospodarczej.

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

☒ Nie

☐ Tak

Projekt ustawy o Instytucie Wincentego Witosa nie nakłada żadnych obowiązków administracyjnych na mikroprzedsiębiorców, małych ani średnich przedsiębiorców. Instytut będzie działał jako jednostka o charakterze edukacyjnym i badawczym, a jego działalność nie obejmuje regulacji, które wymagałyby wprowadzenia nowych obowiązków rejestracyjnych, raportowych czy sprawozdawczych dla sektora MŚP.

Przepisy ustawy nie wpływają również na zakres działalności gospodarczej, a współpraca z przedsiębiorcami będzie miała charakter dobrowolny i ograniczy się do ewentualnego korzystania z usług oferowanych przez podmioty prywatne, np. w zakresie organizacji wydarzeń kulturalnych lub drukowania materiałów edukacyjnych. Takie działanie nie nakłada jednak nowych wymogów administracyjnych ani obowiązków raportowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

☒ Nie

☐ Tak

Projekt ustawy o Instytucie Wincentego Witosa nie zawiera przepisów regulacyjnych ani nie określa wymogów dotyczących świadczenia usług transgranicznych, które wymagałyby stosowania zasad uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Przepisy ustawy koncentrują się na krajowych działaniach edukacyjnych i badawczych, które nie dotyczą ani nie wpływają na swobodę świadczenia usług transgranicznych przez osoby z kwalifikacjami zdobytymi w UE.

Instytut Wincentego Witosa będzie działał wyłącznie w Polsce i realizował zadania w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego oraz edukacji historycznej, co nie wiąże się z regulacjami wpływającymi na mobilność zawodową w UE ani na transgraniczne uznawanie kwalifikacji. W związku z tym przepisy ustawy nie wymagają oceny zgodności z zasadami proporcjonalności, uzasadnionego i niedyskryminującego charakteru zgodnie z wymogami ustawy o uznawaniu kwalifikacji zawodowych.

Warszawa, 13 listopada 2024 r.

BEOS-WPEiM-2373/24

DS. 1120.445.2024
14.11.2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o Instytucie imienia Wincentego Witosa (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Bożena Żelazowska) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt ustawy zakłada utworzenie Instytutu imienia Wincentego Witosa (dalej: Instytut) (art. 12 projektu). Instytut będzie miał osobowość prawną i będzie instytutem badawczym w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych¹.

Proponowana ustawa określa organizację, zadania oraz nadzór nad Instytutem (art. 2 projektu ustawy). Instytut będzie inicjował, podejmował i wspierał działania mające na celu m.in. ochronę, kultywowanie, szerzenie myśli narodowej i patriotycznej Wincentego Witosa, prowadzenie badań w zakresie nauk historycznych i badań interdyscyplinarnych, współpracę z placówkami oświatowo-kulturalnymi, których patronem jest Wincenty Witos, oraz opiekę nad miejscami pamięci związanymi z Wincentym Witosem (art. 3 ust. 1 projektu ustawy). W art. 3 ust. 2 projektu wskazano katalog otwarty zadań Instytutu. Są to w szczególności: tworzenie podstaw naukowych dla rozwoju wiedzy o historii i dziedzictwie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosa oraz ruchu ludowego; upowszechnianie wiedzy o historii i dziedzictwie Polski; prowadzenie badań nad historią i dziedzictwem Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej oraz ruchu ludowego; ustanowienie stypendiów dla wyróżniającej się młodzieży wywodzącej się ze środowiska wiejskiego; prowadzenie działalności wydawniczej, dokumentacyjnej, informacyjnej i promocyjnej; organizowanie wystaw stałych, czasowych oraz objazdowych.

Organami Instytutu będą Dyrektor Instytutu oraz Rada Naukowa (art. 5-9 projektu). Dyrektor Instytutu będzie powoływany przez ministra właściwego do

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 534.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. 818-WP.020.260.7.2024
14.11.2024

Data wpływu

spraw rolnictwa na pięcioletnią kadencję. Jednym z wymogów, jaki musi spełniać kandydat na stanowisko Dyrektora Instytutu, będzie posiadanie obywatelstwa polskiego (art. 7 ust. 1 pkt 1 projektu).

Przychodem Instytutu będzie coroczna dotacja podmiotowa z budżetu państwa, przeznaczona na pokrycie bieżących kosztów realizacji zadań Instytutu. Przychodami Instytutu mogą być ponadto środki pochodzące z innych tytułów, np. z funduszy Unii Europejskiej, programów badawczych, ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego używania składników mienia będącego własnością Instytutu, przychody z innych tytułów (art. 10 projektu). Zgodnie z przepisami przejściowymi projektu, minister właściwy do spraw rolnictwa ma wyposażyć Instytut w nieruchomości niezbędne do rozpoczęcia jego działalności lub zapewnić środki na pozyskanie takich nieruchomości. W 2025 r. minister ma przyznać Instytutowi dotację w wysokości 10 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe.

Projekt ustawy nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

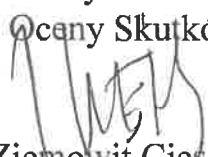
Poselski projekt ustawy o Instytucie imienia Wincentego Witosa nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.

Autor:

Dorota Olejniczak
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieslik

Warszawa, 13 listopada 2024 r.

BEOS-WPEiM-2372/24

DS. 1120.445.2024 (2)
14. 11. 2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o Instytucie imienia Wincentego Witosa (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Bożena Żelazowska)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt ustawy zakłada utworzenie Instytutu imienia Wincentego Witosa (dalej: Instytut) (art. 12 projektu). Instytut będzie miał osobowość prawną i będzie instytutem badawczym w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych¹.

Proponowana ustawa określa organizację, zadania oraz nadzór nad Instytutem (art. 2 projektu ustawy). Instytut będzie inicjował, podejmował i wspierał działania mające na celu m.in. ochronę, kultywowanie, szerzenie myśli narodowej i patriotycznej Wincentego Witosa, prowadzenie badań w zakresie nauk historycznych i badań interdyscyplinarnych, współpracę z placówkami oświatowo-kulturalnymi, których patronem jest Wincenty Witos, oraz opiekę nad miejscami pamięci związanymi z Wincentym Witosem (art. 3 ust. 1 projektu ustawy). W art. 3 ust. 2 projektu wskazano katalog otwarty zadań Instytutu. Są to w szczególności: tworzenie podstaw naukowych dla rozwoju wiedzy o historii i dziedzictwie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosa oraz ruchu ludowego; upowszechnianie wiedzy o historii i dziedzictwie Polski; prowadzenie badań nad historią i dziedzictwem Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej oraz ruchu ludowego; ustanowienie stypendiów dla wyróżniającej się młodzieży wywodzącej się ze środowiska wiejskiego; prowadzenie działalności wydawniczej, dokumentacyjnej, informacyjnej i promocyjnej; organizowanie wystaw stałych, czasowych oraz objazdowych.

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 534.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. DS-WP. 020. 260.6 2024

Data wpływu 14. 11. 2024

Organami Instytutu będą Dyrektor Instytutu oraz Rada Naukowa (art. 5-9 projektu). Dyrektor Instytutu będzie powoływany przez ministra właściwego do spraw rolnictwa na pięcioletnią kadencję. Jednym z wymogów, jaki musi spełniać kandydat na stanowisko Dyrektora Instytutu, będzie posiadanie obywatelstwa polskiego (art. 7 ust. 1 pkt 1 projektu).

Przychodem Instytutu będzie coroczna dotacja podmiotowa z budżetu państwa, przeznaczona na pokrycie bieżących kosztów realizacji zadań Instytutu. Przychodami Instytutu mogą być ponadto środki pochodzące z innych tytułów, np. z funduszy Unii Europejskiej, programów badawczych, ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego używania składników mienia będącego własnością Instytutu, przychody z innych tytułów (art. 10 projektu). Zgodnie z przepisami przejściowymi projektu, minister właściwy do spraw rolnictwa ma wyposażyć Instytut w nieruchomości niezbędne do rozpoczęcia jego działalności lub zapewnić środki na pozyskanie takich nieruchomości. W 2025 r. minister ma przyznać Instytutowi dotację w wysokości 10 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Odnosząc się do przepisów projektu ustawy, należy wskazać:

- art. 107 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE), co do zasady zakazujący przyznawania pomocy publicznej;
- art. 45 TfUE, ustanawiający swobodę przepływu pracowników wewnątrz Unii.

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

3.1. Zgodnie z art. 107 ust. 1 TfUE wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiejkolwiek formie; która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) uznanie danego środka za „pomoc państwa” w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE wymaga spełnienia wszystkich wymienionych poniżej przesłanek: (1) musi to być interwencja państwa lub przy użyciu zasobów państwowych; (2) środek ten musi być w stanie wpłynąć na wymianę handlową między państwami członkowskimi; (3) musi on przyznawać selektywną korzyść przedsiębiorstwu będącemu beneficjentem; (4) musi zakłócać konkurencję lub grozić jej zakłóceniem².

² Wyrok TSUE z 17 września 2020 r. w sprawie C-212/19, ECLI:EU:C:2020:726, pkt 38.

Zgodnie z projektem działalność Instytutu będzie finansowana z budżetu państwa w oparciu o coroczną dotację podmiotową. Ponadto środki na finansowanie zadań Instytutu mogą pochodzić z innych źródeł (funduszy Unii Europejskiej, z programów badawczych, ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego używania składników mienia będącego własnością Instytutu) (art. 3 ust. 1 projektu ustawy). Projekt nie zakłada, że Instytut będzie prowadził działalność gospodarczą, jednak katalog zadań Instytutu ma charakter otwarty (art. 3 ust. 2 projektu) i część działalności potencjalnie może mieć charakter gospodarczy (działalność wydawnicza – art. 3 ust. 2 pkt 10 projektu). Działalność Instytutu będzie wyznaczona określonymi w projekcie celami (ochrona, kultywowanie, szerzenie myśli narodowej i patriotycznej Wincentego Witosa, prowadzenie badań w zakresie nauk historycznych i badań interdyscyplinarnych, współpraca z placówkami oświatowo-kulturalnymi, których patronem jest Wincenty Witos, oraz opieka nad miejscami pamięci związanymi z Wincentym Witosem). Odnosząc się do zadań Instytutu w kontekście wskazanych celów jego działalności, należy uznać, że zasadnicza działalność Instytutu będzie miała charakter niegospodarczy. Można więc uznać, że finansowanie ze środków publicznych (dotacja podmiotowa, dotacja jednorazowa z budżetu państwa, środki na pozyskanie nieruchomości) nie będzie miało wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi, a także nie będzie zakłócać konkurencji lub grozić jej zakłóceniem. Finansowanie, o którym mowa w projekcie ustawy, nie będzie objęte zakazem wynikającym z art. 107 ust. 1 TfUE.

3.2. Projekt w art. 7 ust. 1 pkt 1 ustanawia wymóg posiadania obywatelstwa polskiego w odniesieniu do osoby powoływanej na stanowisko Dyrektora Instytutu. Dyrektorem Instytutu nie będzie mogła być osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego, a więc także obywatel innego niż RP państwa członkowskiego UE. Powołanie, o którym mowa w projekcie ustawy, jest formą nawiązania stosunku pracy w rozumieniu ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy³ (art. 6 ust. 5 projektu oraz art. 2 i przepisy rozdziału III oddział 1 kodeksu pracy). Proponowane przepisy należy ocenić pod kątem zgodności z zasadą swobody przepływu pracowników w rozumieniu art. 45 TfUE.

Zasada swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii obejmuje zniesienie wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową między pracownikami państw członkowskich w zakresie zatrudnienia (art. 45 ust. 1 i 2 TfUE). Zgodnie z orzecnictwem TSUE swoboda przepływu pracowników oznacza zniesienie także barier o charakterze niedyskryminującym. Za sprzeczne z art. 45 TfUE TSUE uznaje regulacje krajowe, które uniemożliwiają lub zniechęcają pracownika – obywatela UE do skorzystania ze swobody przemieszczania się do innego państwa członkowskiego. Postanowienia art. 45 TfUE nie mają jednak zastosowania do zatrudnienia w administracji publicznej (art. 45 ust. 4 TfUE). Wyłączenie to ma charakter wyjątku, a jego treść,

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1510, ze zmianami.

wraz z pojęciem „administracja publiczna”, jest przedmiotem orzecznictwa TSUE⁴.

TSUE stwierdził, że pojęcie administracji publicznej w rozumieniu przepisów TfUE należy interpretować i stosować jednolicie w całej Unii i w związku z tym nie może być w pełni pozostawione uznaniu państw członkowskich. Zgodnie z orzecznictwem TSUE art. 45 ust. 4 TfUE będzie miał zastosowanie tylko do stanowisk, które są związane z bezpośrednim lub pośrednim udziałem w wykonywaniu władzy powierzanej przez prawo publiczne oraz funkcji, które mają na celu ochronę ogólnych interesów państwa lub władz publicznych i wymagają zatem od osób dysponujących tymi uprawnieniami istnienia szczególnej relacji solidarności z państwem oraz wzajemności praw i obowiązków leżących u podstaw więzów obywatelstwa. TSUE stoi na stanowisku, że art. 45 ust. 4 TfUE może być zastosowany wówczas, gdy wykonywanie uprawnień przyznanych przez prawo publiczne odbywa się regularnie oraz nie jest bardzo niewielką częścią prowadzonej aktywności. Wyłączenia określonego w art. 45 ust. 4 TFUE nie stosuje się natomiast do stanowisk, które podlegają wprawdzie państwu lub innym podmiotom prawa publicznego, jednak nie wiążą się ze współdziałaniem przy wykonywaniu zadań należących do administracji publicznej we właściwym znaczeniu.

Dodatkową wskazówką interpretacyjną może być treść komunikatu Komisji z 11 grudnia 2002 r. dotyczącego swobody przepływu pracowników⁵ oraz komunikatu Komisji z 13 lipca 2010 r. do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Potwierdzenie zasady swobodnego przepływu pracowników: prawa oraz główne zmiany”⁶. Komisja Europejska uważa, że wyjątek dotyczący administracji publicznej odnosi się przede wszystkim do sił zbrojnych, policji, wymiaru sprawiedliwości, administracji skarbowej oraz dyplomacji⁷. Może odnosić się do stanowisk w administracji publicznej szczebla centralnego lub lokalnego, których sprawowanie zakłada wykonywanie władzy państwowej, w związku z procesem tworzenia lub stosowania prawa oraz nadzoru nad jednostkami podporządkowanymi. Zgodnie z orzecznictwem TSUE Komisja podkreśla, że art. 45 ust. 4 TfUE ma charakter wyjątku, który należy interpretować w sposób

⁴ Zob. m.in. wyroki TSUE: z 17 grudnia 1980 r. w sprawie Komisja przeciwko Belgii, 149/79, ECLI:EU:C:1980:297, pkt 10, 12, 18 i 19; z 16 czerwca 1987 r. w sprawie Komisja przeciwko Włochom, 225/85, ECLI:EU:C:1987:284, pkt 7; z 2 lipca 1996 r. w sprawie Komisja przeciwko Grecji, C-290/94, ECLI:EU:C:1996:265, pkt 2; z 30 września 2003 r. w sprawie Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, C-405/01, ECLI:EU:C:2003:515, pkt 40; z 30 września 2003 r. w sprawie Anker i inni, C-47/02, ECLI:EU:C:2003:516, pkt 57-60; z 10 września 2014 r. w sprawie Haralambidis, C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, pkt 42-45; z 6 października 2015 r. w sprawie Brouillard, C-298/14, ECLI:EU:C:2015:652, pkt 30-32; z 22 czerwca 2017 r. w sprawie Bechtel, C-20/16, pkt 34 i 35.

⁵ *Communication from the Commission “Free movement of workers – achieving the full benefits and potential”* (COM(2002) 694 final). Dokument niedostępny w języku polskim.

⁶ KOM(2010) 373 wersja ostateczna.

⁷ Jednocześnie Komisja Europejska wyraźnie zastrzega, że nie wszystkie stanowiska w wymienionych przez nią dziedzinach administracji publicznej wiążą się z wykonywaniem władzy publicznej i odpowiedzialnością za ochronę ogólnych interesów państwa.

zawężający, a kryteria kwalifikujące do skorzystania z wyjątku należy rozpatrywać indywidualnie.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 projektu Dyrektora Instytutu będzie powoływał minister właściwy do praw rolnictwa. Dyrektor będzie kierował Instytutem oraz będzie reprezentował go na zewnątrz. Dla oceny, czy zadania wykonywane przez Dyrektora Instytutu na podstawie stosunku pracy będą tego rodzaju, że istnieje konieczność zapewnienia istnienia szczególnej relacji solidarności z państwem oraz wzajemności praw i obowiązków leżących u podstaw więzów obywatelstwa, należy odnieść się do zadań Instytutu i charakteru jego działalności. Zgodnie z art. 3 projektu większość działalności Instytutu jest związana ochroną, kultywowaniem, rozpowszechnianiem myśli patriotycznej i narodowej, opieką nad miejscami pamięci związanymi z postacią Wincentego Witosa oraz tworzenie podstaw naukowych dla rozwoju wiedzy o historii i dziedzictwie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosa. W odniesieniu do funkcji Dyrektora Instytutu ważny będzie jego stosunek do wartości patriotycznych i narodowych związanych z historią Polski. Odnosząc się natomiast do orzecznictwa TSUE, dotyczącego interpretacji art. 45 ust. 4 TfUE, trudno mówić o bezpośrednim lub pośrednim udziale Dyrektora Instytutu w wykonywaniu władzy powierzonej przez prawo publiczne oraz o funkcji, która ma na celu ochronę ogólnych interesów państwa lub władz publicznych. Wymóg posiadania obywatelstwa polskiego w odniesieniu do kandydata na stanowisko Dyrektora Instytutu może być uznany za niezgodny z art. 45 TfUE.

4. Konkluzja

Poselski projekt ustawy o Instytucie imienia Wincentego Witosa dotyczy kwestii objętych zakresem prawa Unii Europejskiej.

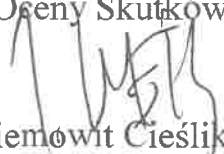
Art. 7 ust. 1 pkt 1 projektu ustawy może być uznany za niezgodny z art. 45 TfUE.

W pozostałym zakresie projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem UE.

Autor:

Dorota Olejniczak
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślak